

УДК 338.48.332.1(477)

Ковальська Л. В.,

lesia.kovalska@cnu.edu.ua, ORCID ID: 0000-0001-7582-8249,

Researcher ID: rid153852,

к. г. н., доц., доцент кафедри туризмознавства і краєзнавства, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

Щука Г. П.,

halina.shchuka@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4368-5081,

Researcher ID: AAE-5021-2022 ,

д. пед. н., проф., професор кафедри географії і туризму, Закарпатський угорський університет імені Ф. Ракоці II, м. Берегово

Чорна Л. В.,

liubov.chorna@cnu.edu.ua, ORCID ID: 0000-0002-8959-3003,

Researcher ID: rid156501,

к. пед. н, доц., доцент кафедри туризмознавства і краєзнавства, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

РОЛЬ ТУРИЗМУ У РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглядаються особливості просторової організації туристично-рекреаційного потенціалу України в умовах воєнних трансформацій, децентралізації та післявоєнного відновлення територіальних громад. Метою дослідження є виявлення сучасних тенденцій розвитку туризму в межах територіальних громад України, визначення рівня реалізації туристично-рекреаційного потенціалу регіонів та обґрунтування ролі туризму як чинника соціально-економічного розвитку громад. Методологія дослідження базується на застосуванні системного, просторового, статистичного, порівняльно-географічного та аналітичного підходів. У дослідженні використано офіційні статистичні дані Державного агентства з розвитку туризму України, матеріали міжнародних організацій, наукові публікації та стратегічні документи у сфері розвитку туризму. У дослідженні було виявлено, що туристично-рекреаційний простір України характеризується значною територіальною диференціацією та поляризацією розвитку туризму. Виявлено зміщення туристичних потоків у бік відносно безпечних регіонів у західній та центральній частинах країни, активізацію внутрішнього туризму та посилення ролі територіальних громад у формуванні туристичної політики та розвитку місцевих туристичних продуктів. Доведено, що туристичний потенціал найефективніше реалізується в громадах з високим рівнем інституційного потенціалу, розвинутою туристичною інфраструктурою та ефективним використанням механізмів територіального маркетингу та брендингу. Визначено, що розвиток туризму забезпечує не лише економічні вигоди через збільшення надходжень до місцевих бюджетів, зростання зайнятості та інвестиційної активності, але й позитивно впливає на соціальний розвиток громад шляхом модернізації інфраструктури, покращення якості життя населення та стимулювання культурного середовища. Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості використання отриманих висновків органами державної влади, органами місцевого самоврядування та зацікавленими сторонами туристичного сектору під час формування стратегій розвитку туризму, планування післявоєнного відновлення територій, розробки туристичних продуктів та створення механізмів підвищення конкурентоспроможності територіальних громад в Україні.

Ключові слова: туристично-рекреаційний потенціал, територіальні громади, туристична інфраструктура, туристичний збір, брендинг території, місцеве самоврядування.

Kovalska L. V.,

lesia.kovalska@cnu.edu.ua, ORCID ID: 0000-0001-7582-8249,

Researcher ID: rid153852,

Ph.D, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism and Local History Studies, Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ivano-Frankivsk

Shchuka H. P.,

halina.shchuka@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4368-5081,

Researcher ID: AAE-5021-2022 ,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Geography and Tourism, Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Berehove

Chorna L. V.,

liubov.chorna@cnu.edu.ua, ORCID ID: 0000-0002-8959-3003,

Researcher ID: rid156501,

Ph.D, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism and Local History Studies, Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ivano-Frankivsk

THE ROLE OF TOURISM IN THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF UKRAINE

Abstract. *The article examines the peculiarities of the spatial organization of the tourism and recreational potential of Ukraine under conditions of wartime transformations, decentralization, and the post-war recovery of territorial communities. The aim of the study is to identify current trends in tourism development within the territorial communities of Ukraine, determine the level of implementation of the tourism and recreational potential of the regions, and substantiate the role of tourism as a factor of socio-economic development of communities. The research methodology is based on the application of systemic, spatial, statistical, comparative-geographical, and analytical approaches. The study employs official statistical data from the State Agency for Tourism Development of Ukraine, materials from international organizations, scientific publications, and strategic documents in the field of tourism development. The study found that the tourism and recreational space of Ukraine is characterized by significant territorial differentiation and polarization of tourism development. A shift of tourist flows toward relatively safe regions in the western and central parts of the country, the intensification of domestic tourism, and the strengthening of the role of territorial communities in shaping tourism policy and developing local tourism products were identified. It has been proven that tourism potential is most effectively realized in communities with a high level of institutional capacity, developed tourism infrastructure, and effective use of territorial marketing and branding mechanisms. It was determined that tourism development provides not only economic benefits through increased revenues to local budgets, employment growth, and investment activity, but also positively affects the social development of communities by modernizing infrastructure, improving the quality of life of the population, and stimulating the cultural environment. The practical significance of the research results lies in the possibility of using the obtained conclusions by public authorities, local self-government bodies, and tourism sector stakeholders in the formation of tourism development strategies, planning the post-war recovery of territories, developing tourism products, and creating mechanisms to enhance the competitiveness of territorial communities in Ukraine.*

Key words: tourism and recreational potential, territorial communities, tourism infrastructure, tourist tax, territorial branding, local self-government.

JEL Classification: L83, R11, Z32, O18

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2026-86-05>

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації соціально-економічного простору України особливої актуальності набуває проблема пошуку ефективних інструментів розвитку територіальних громад, здатних забезпечити їх економічну стійкість, соціальну згуртованість і конкурентоспроможність. Одним із таких інструментів є туризм, що розглядається не лише як сегмент економіки та сфери послуг, але і як багатофункціональний механізм територіального розвитку, що поєднує економічні, соціокультурні, інфраструктурні та екологічні складові. Його розвиток сприяє ефективному використанню локального ресурсного потенціалу, активізації малого та середнього підприємництва, створенню нових робочих місць, підвищенню інвестиційної привабливості територій та зростанню

надходжень до місцевих бюджетів. Тому дослідження туризму, що трансформується з допоміжного сектору у стратегічний інструмент регіональної політики для забезпечення економічного зростання, соціальної стабільності та просторової збалансованості розвитку, і визначило актуальність цього доробку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Туризм характеризується складною багаторівневою еволюцією, що відображає трансформацію суспільно-економічних процесів, зміну наукових парадигм і посилення міждисциплінарного характеру дослідження цього явища. У межах сучасних наукових підходів туризм розглядається не лише як складова сфери послуг, а і як важливий чинник регіонального розвитку, структурної модернізації економіки та

підвищення конкурентоспроможності територій. На думку Річарда Батлера, туризм – історично зумовлений соціально-економічний процес, розвиток якого протягом століть визначався впливом технологічних, культурних та економічних чинників [13]. У документах Всесвітньої туристичної організації зазначається, що туризм сприяє забезпеченню сталого економічного зростання, соціальної інклюзії, збереженню культурної спадщини та охороні довкілля [23]. За ОЕСД, туризм відіграє ключову роль у створенні робочих місць і забезпечує значний внесок у ВВП та експорт послуг [21], сприяє регіональному розвитку, особливо у сільських і периферійних територіях [20], відіграє важливу роль у забезпеченні добробуту населення та зміцненні соціальної згуртованості, що особливо актуально в умовах посткризового відновлення економіки [22].

У даний час українські науковці значну увагу приділяють аналізу особливостей розвитку внутрішнього туризму України в умовах війни та у період післявоєнного відновлення [3; 15; 17]. Окремий напрям наукових досліджень пов'язаний із дослідженням регіонального туризму, його впливу на соціально-економічний розвиток територій і підвищення конкурентоспроможності регіонів [9]. У працях національних дослідників приділяється значна увага до проблем розвитку локального туризму, оцінювання туристичного потенціалу територіальних громад та адаптації туристичної галузі до умов соціально-економічної нестабільності [7].

Постановка завдання. Метою статті є дослідження ролі туризму у системі розвитку територіальних громад, визначення економічного та соціального ефекту туристичної галузі в умовах воєнних викликів, а також перспектив розвитку внутрішнього туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туристично-рекреаційний потенціал України характеризується вираженою просторовою диференціацією, що зумовлено неоднорідністю природно-географічних умов, концентрацією культурно-історичних ресурсів, рівнем розвитку інфраструктури. Однак реалізація туристичного потенціалу України ускладнюється впливом воєнного чинника, який суттєво трансформував просторову організацію туризму (рис. 1).

З точки просторової організації туризму в Україні чітко простежується поляризація туристичної галузі. За даними Державного агентства розвитку туризму України, відбулося зміщення туристичних потоків у відносно безпечні регіони [6]. Зокрема, у західних, північно-західних та центральних районах сформувалися нові туристичні центри, зросла роль природно-заповідних територій та територіальних громад у розвитку туристичного бізнесу [17], північно-східний – перебуває у стані часткової деградації туристичної функції, а південний та східний райони, АР Крим – періодично обмежений та тимчасово недоступний.

Рис. 1. Поляризація туристично-рекреаційного простору України

Джерело: систематизовано автором

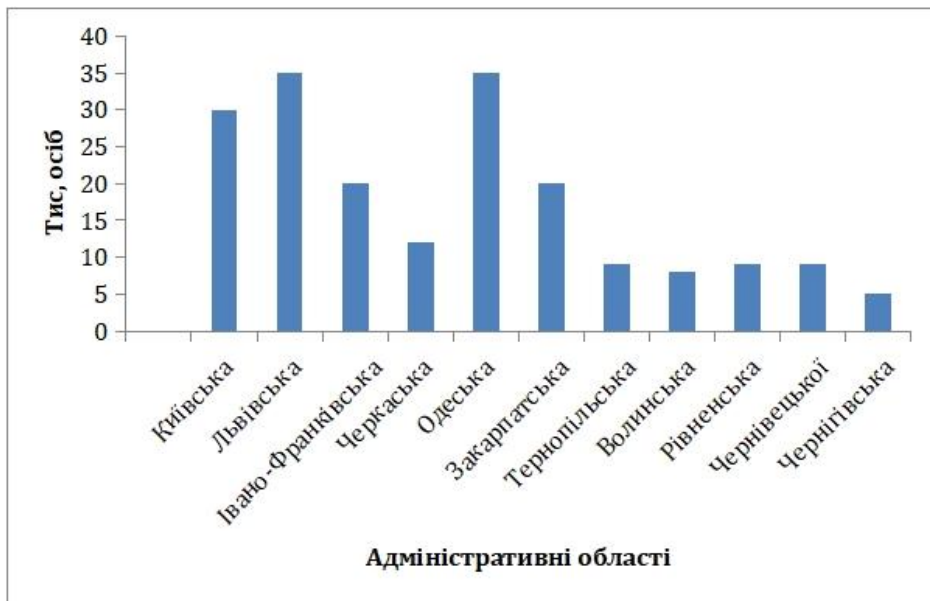

Рис. 2. Кількість зайнятих у туризмі, тис. осіб

Джерело: систематизовано автором на основі [6]

Попри геопросторові трансформації туристично-рекреаційного простору [5], що проявилися у зміщенні туристичних дестинацій, переорієнтації туристичних потоків, а також зміні цільових груп і ціннісних орієнтацій споживачів туристичних послуг, в Україні спостерігається активізація внутрішнього туризму. Це підтверджується кількісними показниками функціонування туристичної галузі, яка, попри складні воєнні умови, пов'язані з активною фазою російсько-української війни та негативний вплив економічної нестабільності, зокрема високих інфляційних процесів, виявляє здатність до адаптації і поступового відновлення [8].

Зокрема, у 2025 р. надходження від туристичного збору до місцевих бюджетів досягли 359 млн грн, що перевищило довоєнні показники [4].

За підсумком 2025 р. підприємства туристичної галузі сплатили до бюджетів майже 4,5 млрд грн податків, що на 50 % більше показника 2024 р. [13]. Частина зазначених коштів акумулювалася на місцевому рівні, що посилило роль туризму як джерела формування доходів місцевих бюджетів.

Зростання надходжень від туристичної діяльності створює додаткові можливості для фінансування місцевої інфраструктури, розвитку сфери послуг, реалізації програм благоустрою та підвищення якості життя населення (рис. 3). Н. Барвінок вважає, що розвиток туристично-рекреаційної діяльності на локальному рівні сприяє підвищенню інвестиційної привабливості територій, активізації підприємницької діяльності та економічного зростання [1].

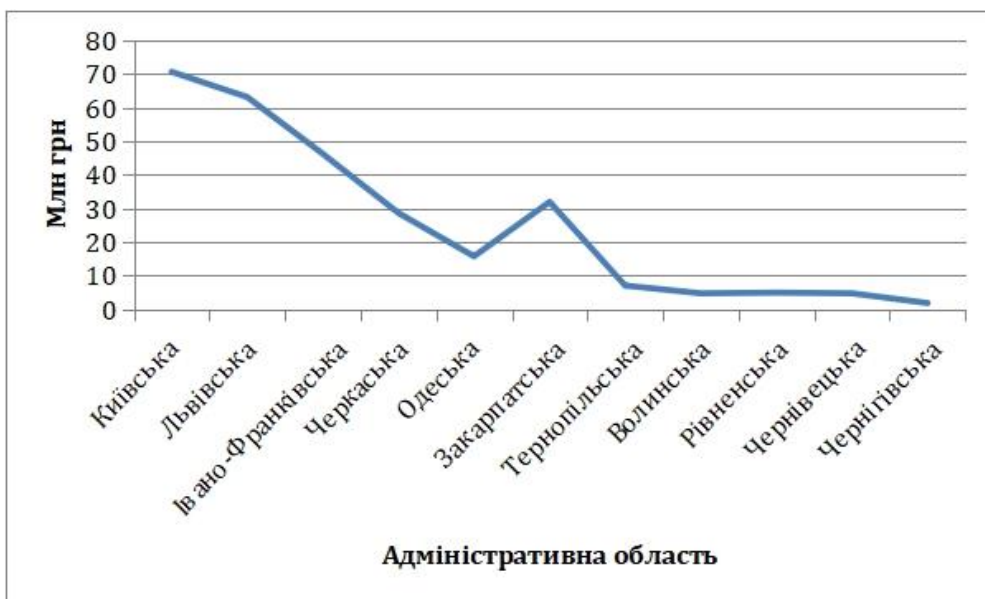

Рис. 3. Туристичний збір, млн грн у туристично найвідвідуваніших адміністративних областях

Джерело: систематизовано автором на основі [6]

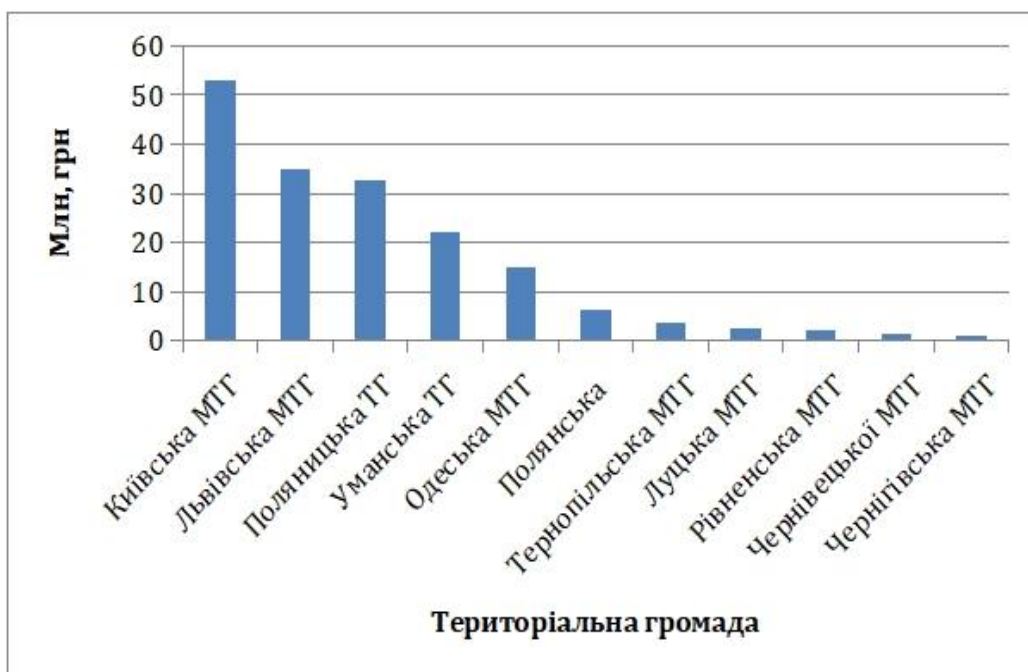

Рис. 4. Туристичний збір, млн грн у туристично найвідвідуваніших територіальних громадах

Джерело: систематизовано автором на основі [6]

Нова архітектоніка інституційного середовища туристичної галузі в умовах децентралізації відбувається завдяки зміщенню управлінських функцій на місцевий рівень. За звітами Всесвітньої туристичної організації ефективно управління туризмом на місцевому рівні базується на принципах багаторівневого врядування, що передбачає узгоджену взаємодію між національним, регіональним та локальним рівнями [22]. Слід також зазначити, що ефективність розвитку туризму на місцевому рівні значною мірою залежить від якості інституційного середовища, рівня міжсекторальної координації та залучення місцевого населення до процесів управління. Власне місцеві інституції є ключовими драйверами сталого туристичного розвитку, оскільки вони забезпечують адаптацію глобальних туристичних трендів до локальних умов [18].

Важливим аналітичним індикатором інституційної спроможності громад у галузі туризму виступає рівень реалізації місцевих стратегій розвитку та обсяг залучених інвестицій у туристичну інфраструктуру. Територіальні громади, які керуються стратегічним плануванням розвитку туризму,

вирізняються вищими темпами зростання туристичних надходжень та більш активно інтегруються у систему регіональних туристичних центрів [11]. Показовим є досвід Київської МТГ – це один із провідних центрів розвитку внутрішнього туризму України, що характеризується високим рівнем концентрації історико-культурних ресурсів та розвиненою інфраструктурою (рис. 4).

Туристичну привабливість Львівської МТГ підсилює найвища концентрація історико-культурної спадщини в Україні (близько 25% усієї національної архітектурної спадщини). Бальнеологічну та оздоровчу спеціалізацію туризму визначають Східницька та Трускавецька ТГ Львівської області [12]. Тут органи місцевого самоврядування сприяють розвитку бальнеологічного туризму через модернізацію санаторно-курортної інфраструктури. Поєднання бальнеологічного, культурного туризму та міської рекреації забезпечило багатofункціональний туристичний профіль цих громад, стабільні показники туристичних надходжень і високий рівень відвідуваності (рис. 5).

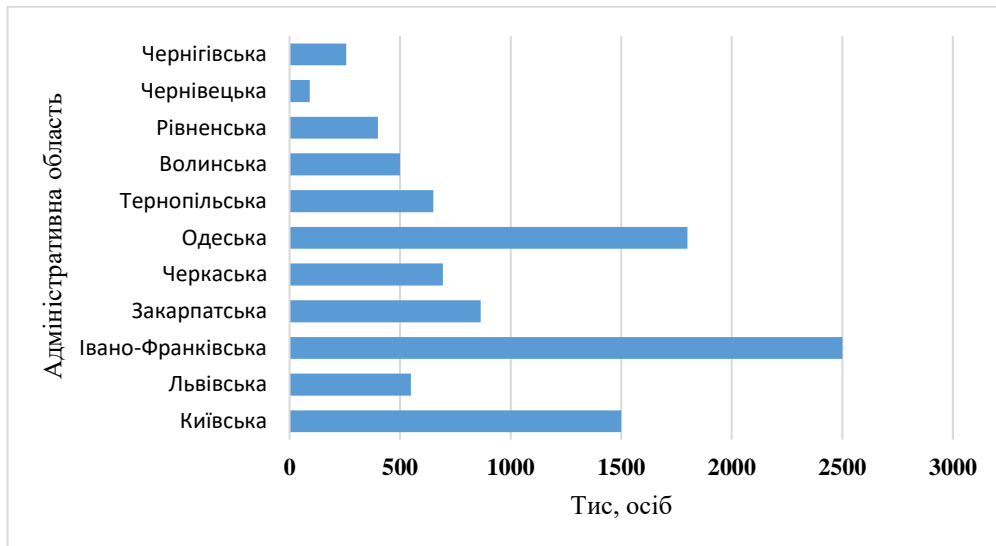

Рис. 5. Кількість туристів, екскурсантів, тис. осіб у найвідвідуваніших адміністративних областях України

Джерело: систематизовано автором на основі [6]

Диверсифікованими послугами – від бальнеологічного до етнокультурного та винного туризму характеризується Полянська, Косонська та Мукачівська ТГ (Закарпатська область). Ця область виступає важливим елементом транскордонної туристичної системи, яка функціонує на основі інтеграції туристичних потоків між Україною та країнами ЄС. Як зазначено у стратегічних документах Європейської комісії та Карпатської конвенції, розвиток туризму у цьому просторі безпосередньо пов'язаний із забезпеченням мобільності населення, спільним використанням природних ресурсів та формуванням транскордонних туристичних маршрутів [14]. Тут місцева влада активно залучає інвестиції, розвиває туристичну інфраструктуру та формує нові туристичні продукти, орієнтовані як на внутрішній, так і на транскордонний туризм.

Завдяки активній політиці місцевого самоврядування, залученню приватних інвестицій та розвитку інфраструктури Полянська ТГ (Івано-Франківська область) стала одним із лідерів за обсягами туристичного збору в Україні – близько 19 млн грн у пікові туристичні періоди, що свідчить про надзвичайно високу концентрацію туристичного попиту та інфраструктури [10]. Це зумовлено належним рівнем інституційної спроможності та ефективним використанням природно-рекреаційного потенціалу [7].

Розвиток туризму у менш ресурсно-забезпечених громадах України (Волинської, Рівненської, Житомирської, Черкаської, Кіровоградської, Полтавської, Вінницької, Тернопільської, Хмельницької областей) базується на культурно-історичних ресурсах. За відсутності значних природних ресурсів туристичну привабливість формують фестивалі, заходи щодо реконструкції історичних подій, на базі яких розвивається подієвий, етнографічний та паломницький туризм. Однак їхній розвиток уповільнюється недостатньою інфраструктурною забезпеченістю та обмеженою міжнародною та національною впізнаваністю.

Нижчий рівень реалізації туристично-рекреаційного потенціалу характерний для громад південної та східної частини України, що обумовлено воєнними діями, руйнуванням інфраструктури та обмеженням доступу до значної частини рекреаційних ресурсів. У цих громадах економічний ефект туризму є обмеженим, а території Луганської, Донецької областей, АР Крим – не придатні для ведення туристичного бізнесу до моменту їх деокупації.

Крім економічного, туризм впливає й на соціальний ефект у громадах (рис. 6).

Рис. 6. Соціальний вплив туризму у громадах України, %

Джерело: систематизовано автором

Це проявляється у розвитку інфраструктури, яка має подвійне призначення – обслуговування туристів і задоволення потреб місцевого населення. Зокрема, будівництво доріг, розвиток громадського транспорту, модернізація систем водопостачання та благоустрій територій здійснюються з урахуванням туристичних потреб, але водночас підвищують комфорт проживання місцевих жителів.

Громади з розвиненим туристичним сектором вирізняються вищим показником якості життя, що проявляється у зростанні доходів населення, покращенні житлових умов та розширенні доступу до соціальних послуг. Наприклад, у м. Трускавець розвиток санаторно-курортного комплексу сприяв не лише зростанню зайнятості, але й модернізації медичної інфраструктури, що використовується як туристами, так і місцевими жителями. Внаслідок цього спостерігається підвищення рівня медичного обслуговування.

Подібні тенденції характерні і для м. Яремче, де активний розвиток рекреаційного туризму сприяв покращенню транспортної доступності та розвитку малого бізнесу. Зростання кількості туристів сприяє розвитку сфери послуг, що, у свою чергу, підвищує рівень зайнятості та доходів населення.

За даними Державного агентства розвитку туризму України, у громадах із високим рівнем туристичної активності спостерігається суттєве зростання інвестицій у розвиток інфраструктури, зокрема у готельний сектор, транспорт та сферу обслуговування [6]. Територіальні громади України активно використовують маркетингові інструменти для залучення міжнародних інвестицій та розвитку туристичної інфраструктури, що сприяє модернізації територій і підвищенню якості життя населення [2]. Ключовим елементом територіального маркетингу є брендинг громади, який забезпечує формування її унікального образу. Наприклад, Дрогобицька громада (Львівська область) активно використовує культурну спадщину (ЮНЕСКО-об'єкти) та подієвий туризм для формування бренду, Коломийська громада (Івано-Франківська область) позиціонує себе як центр гуцульської культури та фестивального туризму, Мелітопольська громада (до 2022 р.) розвивала бренд “Місто черешні”, що поєднував гастрономічний і подієвий туризм, а Кам'янець-Подільська громада – один із найуспішніших прикладів брендингу через фестивалі (повітряні кулі, історичні реконструкції). На національному рівні прикладом успішного брендингу є бренд Ukraine NOW, який став універсальною платформою для просування України у світі та використовується як державними, так і локальними суб'єктами туристичної діяльності.

У сучасних умовах громади застосовують грантові конкурси для локальних ініціатив. Наприклад, Славська громада (Львівська область) активно залучає приватні інвестиції у гірськолижний туризм, Яремчанська громада (Івано-Франківська область) використовує туристичний збір для розвитку інфраструктури Карпатського регіону, Уманська громада (Черкаська область) фінансує туристичні проекти,

пов'язані з паломництвом (хасидський туризм), Тростянецька громада (Сумська область) реалізує культурно-туристичні проекти за підтримки міжнародних грантів.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Розвиток туризму виступає одним із ключових інструментів забезпечення соціально-економічного зростання територіальних громад України в умовах децентралізації, євроінтеграції та післявоєнного відновлення. Децентралізація є одним із чинників змін у туристичній галузі, створюючи як нові можливості, так і виклики для територіальних громад. Її вплив проявляється у посиленні ролі місцевого рівня управління, зростанні економічної значущості туризму та формуванні нових моделей розвитку, орієнтованих на використання локального потенціалу. Разом з тим, децентралізація виявила і низку проблем, що стримують розвиток туризму. Серед них: нерівномірність фінансових можливостей громад, обмеженість доступу до інвестиційних ресурсів та слабка інтеграція туристичної політики у загальні стратегії розвитку. Ефективність реалізації цих можливостей визначається рівнем інституційної спроможності громад, якістю управління та здатністю до адаптації в умовах динамічних змін зовнішнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барвінок Н. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу і туристичної інфраструктури Гайворонської та Завалівської територіальних громад Кіровоградської області. *Економічні горизонти*. 2023. Вип. 2. № 24. С. 4-20. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(24\).2023.281149](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(24).2023.281149).
2. Безпарточний М. Г., Безпарточна О. С., Ломоносов Д. А. Маркетинг територіальних громад: інструменти залучення міжнародних інвестицій. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 3 (50). С. 386-393. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-78>.
3. Горчак Р. Цифровізація внутрішнього туризму в Україні: стан, ініціативи та аналітика. *Innovations and Technologies in the Service Sphere and Food Industry*. 2025. Вип. 2. № 16. С. 139-145. DOI: [https://doi.org/10.32782/2708-4949.2\(16\).2025.22](https://doi.org/10.32782/2708-4949.2(16).2025.22).
4. В Україні надходження з туристичного збору у 2025 році зросли до 359 млн грн. *Укрінформ*. 28.03.2026. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4106585-v-ukraini-nadhodzenna-z-turistichnogo-zboru-u-2025-roci-zrosli-do-359-miljoniv.html>.
5. Височан О., Височан О., Гик В., Гринів Т. Атрибутивно-просторова туристична кластеризація регіонів України. *Геожурнал туризму та геосайтів*. 2021. Вип. 35. № 2. С. 480-489. DOI: [10.30892/gtg.35228-675](https://doi.org/10.30892/gtg.35228-675).
6. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua>.

7. Ковальська Л. В., Пархоменко О. Г., Загнибіда Р. П. Рекреаційно-туристичні послуги гірських територій (на прикладі Полянницької територіальної громади Івано-Франківської області): регіональний аспект. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2026. № 3 (340). С. 127-134. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2026-3-340-127-134>.
8. Ковальська Л., Пархоменко О., Філоненко І. Туристична галузь України в умовах повномасштабної війни з росією: трансформації та нові вектори розвитку. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Географія. Тернопіль : ФОП Осадца Ю.В., 2025. № 1. Вип. 58. С. 134-141. doi: [10.25128/2519-4577.25.1.13](https://doi.org/10.25128/2519-4577.25.1.13).
9. Кудінова І. Вплив війни на розвиток сільського туризму в Україні: виклики, адаптаційні стратегії та перспективи. *Development Service Industry Management*. 2026. Вип. 2. С. 270-277. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2026-14\(34\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2026-14(34)).
10. The Magnet of Ukrainian Tourism: What Travelers Choose in the Carpathians This Summer. *SATD*. URL: <https://www.tourism.gov.ua/en/eng-blogs/the-magnet-of-ukrainian-tourism-what-travelers-choose-in-the-carpathians-this-summer>.
11. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://mindev.gov.ua>.
12. Нагірняк А. Львівщина як складова туристичної галузі України. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-39>.
13. Податкові надходження від туристичної галузі торік зросли на 50% – ДАРТ. *Укрінформ*. 19.02.2026. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4093193-podatkovyi-nadhodzenna-vid-turistichnoi-galuzi-torik-zrosli-na-50-dart.html>.
14. EU Strategy for the Danube Region. URL: <https://danube-region.eu>.
15. Чорна Н., Антонюк К. Трансформація внутрішнього туризму в Україні в період війни: прогнозування перспективних видів туризму. *World Journal*. 2024. Вип. 2. № 24-02. С. 190-195. DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-24-00-052>.
16. Butler R. W. The evolution of tourism and tourism research. *Tourism Recreation Research*. 2015. V. 40. № 1. Pp. 16-27. DOI: [10.1080/02508281.2015.1007632](https://doi.org/10.1080/02508281.2015.1007632).
17. Kovalska L., Shchuka H., Mikhailuk A., Zagnibida R., Tkachenko T. Development of tourism is in the epoch of economically-politically reforms and war in Ukraine. *Journal of Geology, Geography and Geocolog*. 2020, 29(1). С. 94-101. DOI: <https://doi.org/10.15421/112009>.
18. Kravtsiv V. S., Zhuk P. V., Kiptach F. Ya. Competitiveness of the tourism and recreation sector in the Carpathian region of Ukraine: the impact of the COVID-19 pandemic and martial law. *Rehional'na ekonomika - Regional Economy*. 2024. №2(112). P. 58-66. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-2-5>.
19. OECD. Tourism. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/tourism.html>.
20. OECD Tourism Trends and Policies 2020. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-tourism-trends-and-policies-2020_6b47b985-en.html.
21. OECD Tourism Trends and Policies 2024. 350 p. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/07/oecd-tourism-trends-and-policies-2024_17ff33a3/80885d8b-en.pdf.
22. Tourism for Development – Volume I: Key Areas for Action. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284419722>.
23. UN Tourism Sustainable development. URL: <https://www.untourism.int/sustainable-development>.

REFERENCES

1. Barvinok N. (2023), Otsinka turystychno-rekreatsiinoho potentsialu i turystychnoi infrastruktury Haivoronskoi ta Zavalivskoi terytorialnykh hromad Kirovohradskoi oblasti, *Ekonomichni horyzonty*, vyp. 2, № 24, s. 4-20. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(24\).2023.281149](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(24).2023.281149).
2. Bezpartochnyi, M. H., Bezpartochna, O. S. and Lomonosov, D. A. (2024), Marketynh terytorialnykh hromad: instrumenty zaluchennia mizhnarodnykh investytstii, *Stalyi rozvytok ekonomiky*, № 3 (50), s. 386-393. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-78>.
3. Horchak R. (2025), Tsyfrovizatsiia vnutrishnoho turyzmu v Ukraini: stan, initsiatyvy ta analityka, *Innovations and Technologies in the Service Sphere and Food Industry*, vyp. 2, № 16, s. 139-145. DOI: [https://doi.org/10.32782/2708-4949.2\(16\).2025.22](https://doi.org/10.32782/2708-4949.2(16).2025.22).
4. V Ukraini nadkhodzhenia z turystychnoho zboru u 2025 rotsi zrosly do 359 mln hrn. *Ukrinform*. 28.03.2026, available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4106585-v-ukraini-nadhodzenna-z-turistichnogo-zboru-u-2025-roci-zrosli-do-359-miljoniv.html>.
5. Vysochan O., Vysochan O., Hyk V. and Hryniv T. (2021), Atrybutyvno-prostorova turystychna klasteryzatsiia rehioniv Ukrainy, *Heozhurnal turyzmu ta heosaitiv*, vyp. 35, № 2, s. 480-489. DOI: [10.30892/gtg.35228-675](https://doi.org/10.30892/gtg.35228-675).
6. *Derzhavne ahentstvo rozvytku turyzmu Ukrainy*, available at: <https://www.tourism.gov.ua>.
7. Kovalska, L. V., Parkhomenko, O. H. and Zahnybida, R. P. (2026), Rekreatsiino-turystychni posluhy hirs'kykh terytorii (na prykladi Polianytskoi terytorialnoi hromady Ivano-Frankivskoi oblasti): rehionalnyi aspekt, *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, № 3 (340), s. 127-134. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2026-3-340-127-134>.
8. Kovalska L., Parkhomenko O. and Filonenko I. (2025), Turystychna haluz Ukrainy v umovakh povnomasshtabnoi viiny z rosiieiu: transformatsii ta novi vektory rozvytku, *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriia: Heohrafiia*, FOP Osadtsa Yu.V., Ternopil, № 1, vyp. 58, s. 134-141. DOI: [10.25128/2519-4577.25.1.13](https://doi.org/10.25128/2519-4577.25.1.13).

9. Kudinova I. (2026), Vplyv viiny na rozvytok silskoho turyzmu v Ukraini: vyklyky, adaptatsiini stratehii ta perspektyvy, *Development Service Industry Management*, vyp. 2, s. 270-277. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2026-14\(34\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2026-14(34)).
10. The Magnet of Ukrainian Tourism: What Travelers Choose in the Carpathians This Summer. *SATD*, available at: <https://www.tourism.gov.ua/en/eng-blogs/the-magnet-of-ukrainian-tourism-what-travelers-choose-in-the-carpathians-this-summer>.
11. *Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy*, available at: <https://mindev.gov.ua>.
12. Nahirniak A. (2021), Lvivshchyna yak skladova turystychnoi haluzi Ukrainy, *Ekonomika ta suspilstvo*, vyp. 30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-39>.
13. Podatkovi nadkhodzhennia vid turystychnoi haluzi torik zrosly na 50% – DART. *Ukrinform*. 19.02.2026, available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4093193-podatkovi-nadhodzenna-vid-turisticnoi-galuzi-torik-zrosli-na-50-dart.html>.
14. *EU Strategy for the Danube Region*, available at: <https://danube-region.eu>.
15. Chorna N. and Antoniuk K. (2024), Transformatsiia vnutrishnoho turyzmu v Ukraini v period viiny: prohnozuvannia perspektyvnykh vydiv turyzmu, *World Journal*, vyp. 2, № 24-02, s. 190-195. DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-24-00-052>.
16. Butler, R. W. (2015), The evolution of tourism and tourism research, *Tourism Recreation Research*, v. 40, № 1, p. 16-27. DOI: [10.1080/02508281.2015.1007632](https://doi.org/10.1080/02508281.2015.1007632).
17. Kovalska L., Shchuka H., Mikhailuk A., Zagnibida R. and Tkachenko T. (2020), Development of tourism is in the epoch of economically-politically reforms and war in Ukraine, *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, 29(1), p. 94-101. DOI: <https://doi.org/10.15421/112009>.
18. Kravtsiv, V. S., Zhuk, P. V. and Kiptach, F. Ya. (2024), Competitiveness of the tourism and recreation sector in the Carpathian region of Ukraine: the impact of the COVID-19 pandemic and martial law, *Regional'na ekonomika - Regional Economy*, №2(112), p. 58-66. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-2-5>.
19. Tourism. *OECD*, available at: <https://www.oecd.org/en/topics/tourism.html>.
20. *OECD Tourism Trends and Policies 2020*, available at: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-tourism-trends-and-policies-2020_6b47b985-en.html.
21. *OECD Tourism Trends and Policies 2024*. 350 p., available at: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/07/oecd-tourism-trends-and-policies-2024_17ff33a3/80885d8b-en.pdf.
22. *Tourism for Development – Volume I: Key Areas for Action*, available at: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284419722>.
23. *UN Tourism Sustainable development*, available at: <https://www.untourism.int/sustainable-development>.

Стаття надійшла: 13.03.2026

Стаття прийнята: 14.04.2026

Стаття опублікована: 19.05.2026